

Н. М. Миколаєнко,
викладач

УДК 378: 070.4

Компетентнісні профілі майбутнього редактора

У статті досліджено кваліфікаційні вимоги до діяльності майбутнього редактора. Розглянуто особливості професійного розвитку особистості: формування професійних намірів; засвоєння системи професійних знань, умінь і навичок; професіоналізація, або професійна адаптація; майстерність у професійній діяльності. Визначено завдання професійної підготовки майбутніх редакторів, а також зазначено, що діяльність редактора формується на основі двох компонентів: творчо-професійного і соціального досвіду. Охарактеризовано соціально-психологічну компетентність фахівця, яка поділяється на два види: життєва і професійна. Зауважено, що компетентнісні профілі майбутніх редакторів потребують необхідного рівня подальшого самовдосконалення. Цей процес виявляється через єдність особистісних і професійних рис редактора, досягнення високого ступеня володіння фаховою компетенцією, соціально-професійну мобільність.

Ключові слова: майбутній редактор, кваліфікаційні вимоги, професійний розвиток, компетентнісні профілі.

Вступ. Сучасний стан розвитку суспільства в Україні має визначальний вплив на формування професійної культури майбутнього фахівця, поєднуючи в собі вітчизняні традиції духовності й гуманізму з новим мисленням, обумовленим процесами глобалізації, охопивши соціально-економічну, політико-правову, інформаційно-технологічну, культурно-побутову сфери життя. Проблема створення компетентнісного профілю майбутнього редактора набуває особливої актуальності в умовах соціально-економічної й духовно-культурної кризи українського суспільства, яка супроводжується переоцінкою цінностей. Хоча до формування інформаційного простору причетні багато фахівців різних спеціальностей та кваліфікацій, однак головним у цьому процесі залишається редактор.

Вагомими, на нашу думку, у вирішенні окресленої проблеми є дослідження українських науковців, які узагальнили кваліфікаційні вимоги до діяльності майбутнього/сучасного редактора у своєрідних формулах. Приміром, М. Тимошик розглядає формування професійної культури майбутніх редакторів у єдності трьох «П»: професіоналізмі, порядності, патріотизмі. Водночас В. Карпенко у праці «Основи редакторської майстерності» пропонує власну формулу професійної культури редакторів: професіоналізм, помножений на талант. Спільний складник – світогляд (професіоналізм при цьому – знання (ерудиція), а також практика (навички), що спираються на талант). Автор підсумовує: редактор – і ремісник (професіонал), і митець (представник вищого рівня професіоналізму) [1, с. 68–69]. Також зазначимо, що В. Карпенко у праці «Основи редакторської

майстерності» досліджує триєдну сутність майстерності, яка неможлива без професіоналізму, таланту і праці.

Англійський учений М. Розенберг виокремив вісім галузей діяльності редактора та професійні вимоги до нього: знати потреби споживача; вміти оцінювати ефективність своєї діяльності; вміти розробляти нові методики роботи; мати високий рівень професіоналізму та майстерності; бути консультантом; бути комунікабельним; проводити науково-дослідну роботу; удосконалювати професійну майстерність [2].

На думку сучасних науковців Я. Засурського, Г. Лазутіної, І. Михайлина, В. Різуна, до основних складників редакторського професіоналізму слід зарахувати природні здібності, покликання, талант, який перемагає над технологією в редакторській професії, бо «таланту не можна навчитися та й немає рецепта талановитості» [3].

Окреслена проблема потребує вирішення таких завдань: дослідити кваліфікаційні вимоги до діяльності майбутнього редактора; визначити функції професійної підготовки майбутніх редакторів; проаналізувати особливості професійного розвитку особистості; охарактеризувати соціально-психологічну компетентність фахівця.

Методи дослідження. Для реалізації поставлених завдань застосовано комплексний підхід до вибору методів дослідження. Основними з них є проблемно-тематичний, лінійно-аналітичний, дедуктивний та індуктивний методи.

Результати й обговорення. В умовах сьогодення у редакційно-видавничій сфері помітно утверджуються саме творчі засади діяльності

редактора, що зумовлено новизною змісту кожного окремого тексту, індивідуальністю авторського бачення, мислення, стилю викладу, композиції, читацьким та цільовим призначенням видавничого продукту. «Редагування – процес творчий і багато в чому залежить від типу видання. Кожен новий рукопис вимагає від редактора нових підходів, нових рішень, нових ідей» [4].

Розглядаючи особливості професійного розвитку особистості, дослідники виокремлюють стадії, рівні та етапи, які проходить фахівець на шляху свого професійного становлення. Значної уваги заслуговує концепція стадій формування професіоналізму, яку подає у своїх дослідженнях Т. Кудрявцев. Він називає *чотири стадії професійного становлення особистості* [5]:

1. *Формування професійних намірів*: усвідомлений вибір особистістю професії з врахуванням своїх індивідуально-психологічних особливостей. Згідно з цією концепцією професійне становлення особистості розпочинається із визначення професійних намірів, що залежить від таких чинників, як престиж професії, потреба суспільства, вплив сім'ї, засобів масової інформації тощо.

2. *Навчання у вищому навчальному закладі*, під час якого відбувається засвоєння системи професійних знань, умінь і навичок, формування професійно важливих рис особистості, розвиток схильності та інтересу до майбутньої спеціальності.

3. *Професіоналізація, або професійна адаптація*: входження до професії, її освоєння, професійне самовизначення, набуття професійного досвіду, розвиток тих рис особистості, які необхідні для кваліфікованого виконання професійних обов'язків.

4. *Майстерність, часткова або повна реалізація особистості в професійній діяльності*, що передбачає якісне, творче виконання професійних обов'язків, інтеграцію сформованих професійно важливих рис особистості в індивідуальний стиль діяльності, коли під час оволодіння професійною майстерністю дедалі більшої привабливості для фахівця набуває сам творчий процес.

На нашу думку, ключовою у процесі становлення особистості професіонала є друга стадія, тобто навчання у вищому навчальному закладі, під час якого розпочинається активне формування особистості професіонала та закладаються основи ефективності його майбутньої роботи.

Основними функціями професійної підготовки фахівців Н. Коломінський вважає [6] когнітивну (забезпечення належного рівня професійних знань, умінь, навичок, наукового і культур-

ного світогляду); ціннісно-установчу (формування професійних настанов: цільових, смислових, операційних); розвивальну (розвиток професійних здібностей, духовних потреб особистості); мотиваційну (стимулювання, формування, підтримка мотивів особистісного зростання, самоактуалізації через професію); морально-виховну (виховання моральних рис, що відповідають вимогам суспільства та професійній специфіці фахівця).

Зазначимо, що діяльність редактора формується на основі двох компонентів: творчо-професійного і соціального досвіду. Без спеціальної фахової підготовки і достатнього рівня знань успішна редакторська діяльність неможлива. Сьогоднішній редактор звільнився від догм, що регламентували його творчість, але він усе ще залежить від потреб аудиторії. Спрощене розуміння свободи як своєрідне потрактування категоричної заборони на цензуру часто породжує всездозволеність, яка у видавничій практиці виявляється у публікації чого завгодно і як завгодно. Тому в процесі навчання майбутнього редактора важливо спонукати до соціальної відповідальності за результати власної праці.

За дослідженнями української вченої Н. Зелінської, обов'язковими «константами» редакторської професії є бездоганна мовна інтуїція та компетенція, уміння логічно і чітко мислити, широка ерудованість, уміння аналізувати різноманітні комунікативні ситуації, знання психології авторської праці, читацької поведінки, володіння основами художньо-технічного оформлення видавничої продукції, а також обов'язкове знання видавничого маркетингу, що дає змогу називати його насамперед видавцем, і, звісно, уміння користуватися під час підготовки видання до друку новітніми комп'ютерними видавничими технологіями [7].

Українська дослідниця Н. Тализіна стверджує, що про наявність професійних знань в особистості свідчить не можливість їх репродукувати, а вміння застосовувати отримані знання на практиці, тобто до самого поняття професійної компетентності науковець включила не лише знання, але й означені види та способи здійснення певної діяльності [8].

Як стверджує вчений Г. Балл, за межі професійної компетентності виходять такі складники особистості: творче здійснення праці (володіння стратегіями творчої діяльності, а також неформалізованими особистісними знаннями, розвиненість професійної інтуїції); розвиненість професійно важливих компонентів мотивації та самосвідомості (любов до своєї професії, максимальне спрямування інструментальних здібностей особистості на реалізацію притаманного конкретній професії нормативного значення);

відсутність «професійних шор», відкритість світовим досягненням, долученість до інших галузей культури тощо [9, с. 724–725].

На нашу думку, формування компетентнісних профілів майбутніх редакторів неможливе без їхньої соціально-психологічної компетентності. Соціально-психологічна компетентність фахівця – це спеціальні знання про суспільство, політику, економіку, культуру тощо; це світогляд. Соціально-психологічна компетентність – явище багатомірне. Вона складається із комунікативної, перцептивної (когнітивної) компетентності і знань у певній галузі. Наприклад, комунікативна компетентність, на думку професора Л. Петровської, має двоякий смисл: це водночас емпатична властивість (співпереживання) і знання про способи орієнтації в різних ситуаціях, а також вільне володіння вербальними й невербальними засобами спілкування. Перцептивна компетентність означає ступінь відповідності картин світу, що сформувалися, стереотипів, образів науковим картинам світу.

Соціально-психологічну компетентність майбутнього редактора поділяємо на життєву і професійну. Життєва соціально-психологічна компетентність – результат соціалізації, тобто адаптації до конкретних умов. Основу життєвої соціально-психологічної компетентності становлять побутові картини світу, стереотипи, художні образи, досвід, знання у певній галузі. Професійна соціально-психологічна компетентність складається із наукових картин світу в галузі спілкування.

Соціально-психологічна компетентність визначається такими чинниками:

- індивідуальними особливостями;
- психічними станами й типовими настроями;
- ефективністю соціалізації;
- впливом культурних норм середовища;
- спеціальною соціально-психологічною підготовкою [10, с. 110].

Висновки. Отже, резюмуємо, що компетентнісні профілі майбутніх редакторів потрібно розглядати у кількох площинах: *інформаційно-когнітивна* – розуміння необхідності фахових знань і способів діяльності, суб'єктивні передумови редакторської діяльності, суб'єктна потреба визначення професійних цінностей (цілі, мотивація, професійна самоактуалізація); *інди-*

відуально-смыслова – осмислення себе, усвідомлення позитивних і негативних аспектів власної діяльності, оцінка та самооцінка власного почуття, регулювання самореалізації, своїх стосунків та прийняття рішень; *креативно-діяльнісна* – здатність до конструктивного, нестандартного мислення і поведінки, а також усвідомлення та розвитку свого досвіду, результат креативної діяльності.

Компетентнісні профілі майбутніх редакторів потребують необхідного рівня подальшого самовдосконалення. Цей процес виявляється через єдність особистісних і професійних рис редактора, досягнення високого ступеня володіння фаховою компетенцією, соціально-професійну мобільність.

1. Карпенко В. Основи редакторської майстерності. Теорія, методика, практика : підручник / В. Карпенко. – К. : Університет України, 2007. – 431 с.

2. Іванов Д. Проблеми формування професійної культури українського журналіста в умовах сучасного медіапростору [Електронний ресурс] / Д. Іванов. – URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1336>.

3. Аграновский В. А. Вторая древнейшая: Беседы о журналистике : учебник / В. А. Аграновский. – М. : Вагриус, 1999. – 415 с.

4. Антонова С. Г. Редактирование. Общий курс : учебник для вузов / С. Г. Антонова, В. И. Соловьев, К. Т. Ямчук. – М. : Изд-во МГУП, 1999. – 256 с.

5. Кудрявцев Т. В. Психология профессионального обучения и воспитания / Т. В. Кудрявцев. – М. : МЭИ, 1985. – 108 с.

6. Коломінський Н. Л. Соціально-психологічні проблеми підготовки фахівців до професійної діяльності / Н. Л. Коломінський // Наука і освіта. – 2004. – № 3. – С. 14–16.

7. Зелінська Н. В. Сучасний редактор: проблеми професійного вишколу [Електронний ресурс] / Н. В. Зелінська. – URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=218>.

8. Талызина Н. Ф. Теоретические основы разработки модели специалиста / Н. Ф. Талызина. – М. : Знание, 1986. – 108 с.

9. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремінь. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

10. Серьожинкова Р. К. Основи психології і педагогіки : навч. посіб. / Р. К. Серьожинкова, Н. Д. Пархоменко, Л. С. Яковицька. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 243 с.

Подано до редакції 15. 05. 2014 р.

Mykolayenko Nadiya. Competent profiles of a future editor.

In the article it is investigated the qualification requirements towards the activity of a future editor. The formation of professional intentions; mastering the system of professional knowledge, abilities and skills; professional adaptation, skills in professional career are considered as the features of career-orientated development of personality. The functions of professional preparation of future editors are considered, and it has also been defined that editor's work is formed on the basis of such two components as creative and professional and social experience. The social psychological competence of a specialist has been described that is divided into

such two groups as vital and professional. It is noticed that the competent types of future editors need the necessary level of subsequent self-perfection. This process appears through the unity of personal and professional qualities of an editor, his level of professional competence, social and professional mobility.

Keywords: a future editor, qualified requirements, career-oriented development, competent types.

Миколаєнко Н. Н. Компетентностные профили будущего редактора.

В статье исследованы квалификационные требования к деятельности будущего редактора. Рассмотрены особенности профессионального развития личности: формирование профессиональных намерений; усвоение системы профессиональных знаний, умений и навыков; профессионализация, или профессиональная адаптация; мастерство в профессиональной деятельности. Определены задания профессиональной подготовки будущих редакторов, а также отмечено, что деятельность редактора формируется на основе двух компонентов: творческо-профессионального и социального опыта. Охарактеризована социально-психологическая компетентность специалиста, которая разделяется на два вида: жизненная и профессиональная. Отмечено, что для компетентностных профилей будущих редакторов необходимо последующее самоусовершенствование. Этот процесс проявляется через единство личностных и профессиональных качеств редактора, достижение высокой степени владения профессиональной компетенцией, социально-профессиональную мобильность.

Ключевые слова: будущий редактор, квалификационные требования, профессиональное развитие, компетентностные профили.